

Heem-info

contact: 040 2016669 of 06 12776707

e-mail: secretaris@weerderheemvalkenswaard.nl

website: www.weerderheemvalkenswaard.nl

Rekeningnummer: NL82RABO0108210324 t.n.v. pennm HKK

Weerderheem is ANBI-vereniging Contributie: € 32.50

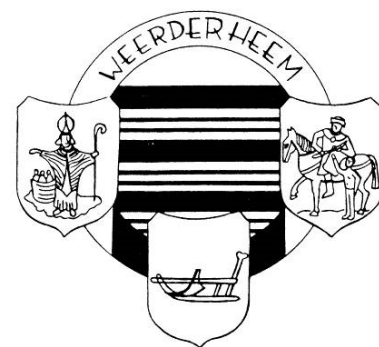
Heemkamer: Oranje Nassaustraat 8f, 5554 AG Valkenswaard, 040-2015055.

Open op dinsdag vanaf 20.00 uur en eventueel op afspraak.

U wilt het bestuur bereiken?

december
2020

Mart Wijnen	voorzitter	Vd Venstraat 42	5555 KK	Valkenswaard	06-12776707
Sjef Tooten	secretaris	Franciscusdal 48	5551 CS	Valkenswaard	040-2016669
Wil Mesman	penningmeester	Stakenborgakker 47	5554 GV	Valkenswaard	040-2070363
Loet Visschers	vice-voorzitter	De Lathyrus 22	5552 PJ	Valkenswaard	040-2017453
Jeanne van Bree-Meurkens	bestuurslid	Valkenierstr. 122	5555 JE	Valkenswaard	040-2019018
Erwin van Oorschot	Bestuurslid	Hulstbeemd 29	5551 HP	Valkenswaard	040-8452950
Els Verbeek-Dielis	bestuurslid	Markt 56	5554 CD	Valkenswaard	040-2016313

December door en januari in

Dat doen we met COVID-19. Dus met de bekende maatregelen:

- Was vaak je handen met water en zeep, daarna handen goed drogen.
- Hoest en nies in de binnenkant van je elleboog.
- Gebruik papieren zakdoekjes om je neus te snuiten en gooi deze daarna weg.
- Schud geen handen.
- Houd 1,5 meter afstand (2 armlengtes) van anderen.

En we hebben op dit moment de wetenschap dat een vaccin 'onderweg' is. Er is 'licht aan het eind van de tunnel'; de vooruitzichten lijken zo goed dat we over een maand of vier-vijf en met vaccinatie 'vrijer in het leven' zouden kunnen staan.

Dus nog even volhouden!

Planning Weerderheem

Als bestuur hebben we steeds een planning gemaakt voor de heemactiviteiten, en de invulling daarvoor geregeld. Tegenvallend was dat alles tot nu gecancelld moest worden.

Toch blijft het bestuur positief en zet met de jaarplanning 2021 een 'stip op de horizon'.

De maandlezingen van Jeanne zien er als volgt uit:

*19 Januari, Wil Peels 'Borkel Brug, van heideontginning tot natuurpoort; Landschapbiografie Groene Entree'. Gecancelld.

Graaf van Loon

*23 Februari, Joke Peels 'Het leven en werken van Adriaan en Karel Mollen van 1816 tot 1935'.

*16 Maart, Alg Ledenvergadering; na de pauze 'Kadaster-werkgroep' met Henk van der Heijden.

*20 April, Ernst Vos
'De Duitse inval 10-15 mei 1940' (vanaf 19.30 uur!).

*18 Mei, Cor van der Heijden 'Anton Schellens, fotograaf ongerepte Brabantse plattelandsleven'.

*21 September, Wil Coolen, 'Neutraal Moresnet, Drielandenpunt was ooit een Vierlandpunt'.

*25 September, heemreis België: Abdij Val-Dieu en Neutraal Moresnet in de Voerstreek; Drielandenpunt.

*19 Oktober, Arthur de Vries en Han Smits
'Het legerkamp bij Oirschot 1832-1834'.

*16 November, Mathieu Franssen
'De Kartering van het Hertogdom Brabant'.

*21 December, Verrassingsavond.

Jeanne van Bree heeft haar best gedaan om deze planning plus de daarbijhorende detailafspraken 'rond' te krijgen, en daar is ze uitstekend in geslaagd. Nu maar hopen dat er veel kan doorgaan.

Komende tijd

In december en januari kunnen en doen we niet veel. Er zijn geen activiteiten op de heemkamer en geen samenkomsten met de werkgroepen.

De lezing van Wil Peels op 19 januari **gaat niet door**.

Na de kerst en nieuwjaar bekijkt het bestuur opnieuw wat er wel mogelijk wordt.

De digitale Algemene Ledenvergadering is voorbij. Een bemoedigend aantal leden reageerde. Het bestuur heeft alle agendapunten doorgenomen en de resultaten vastgesteld. Die vind je op een losse bijlage bij deze Heeminfo.

De mensen die met vragen en/of ideeën kwamen krijgen bovendien separaat van de Heeminfo bericht over hun inbreng.

Mocht iets foutief of niet tot genoeg zijn verwoord, dan kan tot 31 december daarover worden gereclameerd.

Het bestuur dankt ieder die heeft bijgedragen aan de afronding van kalenderjaar 2019 heel hartelijk.

Presentje

Je bent van Weerderheem niet gewend dat ze iets weggeven met uitzondering van de Heeminfo.

Toch is af en toe iets 'weggeven' bevorderlijk voor de onderlinge band. Het bestuur wil laten merken dat ze het ontzettend jammer vindt dat we elkaar nauwelijks zien en dat ze de leden in 2020 niet veel 'waar voor hun geld' hebben kunnen geven. Je kon immers tien maanden niet op de heemkamer, er waren geen lezingen, geen heemreis, geen werkgroepactiviteiten en nauwelijks social-talks. Dat kan funest zijn voor de band met de leden en de lopende en vaak onderling samenhangende heemwerkzaamheden.

Daarom ontvang je bij deze Heeminfo een pentekening van de Venbergse molen. Bedenk daarvoor een leuke plek in huis en Weerderheem blijft in het zicht!

Deze afbeelding (een van een tweetal ingelijste pentekeningen) hebben we in 1996 als van de Rabobank ontvangen.

De pentekening van P. Holman is ouder, van 1978.

Het gaat prima met de boeken die door weerderheemleden worden of zijn geschreven. Na 'Leven en Overleven' hebben we meegemaakt dat Ad Maas zijn boek over de Peutingerkkaart presenteerde. En begin december bracht Bert van Meijl zijn boek op de markt. Daarover hieronder meer.

Betrokken Burgers Borkel en Schaft van Wijkraad en Dorpsraad naar Dorpsinitiatief

Het Borkel en Schafts volkslied op de wijze van 'Cheerio, in Holland daar zingen ze zo . . .'

Je kunt het meteen zingen. Het refrein luidt:

Tussen beemd en bij ven,
in schaduw van eik en van den,
troepen de huiskes tot buurten bijeen,
en al die gehuchtjes die voelen zich één,
daar wij trots zijn naar Brabantse trant,
op d'adel van de boerenstand,
op boer en boerinnen, hun grote gezinnen,
de trots van ons Brabantse land.

In 1970 werd in de dorpsgemeenschap van Borkel en Schaft de stap gezet om tot een Wijkraad te komen. Als eerste in de gemeente Valkenswaard kwam die er!

Dat ging vol enthousiasme, met ups en downs, en vooral met volharding en vasthoudendheid. Er heeft zich in de afgelopen halve eeuw veel afgespeeld op sociaal-maatschappelijk en bestuurlijk niveau tussen Borkel en Schaft en de gemeente Valkenswaard.

Bert van Meijl (foto) was er vanaf het begin in 1970 tot (ongeveer) nu bij betrokken. Hoe betrokken hij was en is?

Hij heeft alle gegevens met betrekking tot de Wijkraad, de Dorpsraad en het huidige Dorpsinitiatief bewaard en systematisch opgeslagen! Aan de Schafterdijk heeft Bert ruimte zat om dat te bewaren, maar hij vond dat deze geschiedenis meer verdiende dan 'opslag in eigen huis'.

De ontstaansgeschiedenis van de Borkelse wijkraad is wezenlijk van belang en staat er uitgebreid in.

Het idee voor zo'n burgerinitiatief als een wijkraad kwam van Peter van de Griendt. Hij besprak dat met de Borkelse bevolking. Als ondersteuning had Van de Griendt contact met het bestuur van de Noord-Brabantse Christelijke Boerenbond

(NCB). Borkel en Schaft is immers een agrarisch dorp.

Op die manier raakte Bert betrokken; hij was voorzitter van de NCB-afdeling Borkel en Schaft en bestuurlijk actief. Bij alle stappen die de wijkraad zette was Bert vervolgens aanwezig.

Het ging er in eerste instantie om dat 'de gemeente' zou luisteren naar de inwoners van B & S. Men wilde 'gehoord worden!' en er moest onderhand eens het een en ander geregeld worden voor het dorp!

Hoe dat zich ontwikkelde lees je in 'Betrokken Burgers Borkel en Schaft'.

De moeilijkheid om zo'n stuk historie voor anderen toegankelijk te maken is altijd om de juiste, strenge selectie te maken om tot een overzichtelijk verhaal te komen. En daarbij: alle medewerkers gedurende die vijftig jaar moest eer worden gebracht. Bovendien was de achterliggende bedoeling dat met dit verhaal een deel van de geschiedenis van Borkel en Schaft werd vastgelegd. Dus staan er ook leuke 'weetjes' in en dorpsgebruiken.

Het werd het prachtige boek 'Betrokken Burgers Borkel en Schaft', en professioneel 150 pagina's dik uitgebracht. In een handzame full color uitgave in een harde kaft. Kosten € 20,-

Het boek ligt bij Primera in Valkenswaard en in dorps huis D'n Teut in Borkel en Schaft. Men kan het ook rechtstreeks aanschaffen bij auteur Bert van Meijl, tel. 040-2068486 of bertentruusvanmeijl@gmail.com (reknr. NL4RABO 0108203018 en vermeldt 'boek Wijkraad').

Volgend boeken

De uitgave bij gelegenheid van **100 jaar EMOS** (B&S) van Etienne Wetzter ligt geduldig te wachten tot er in 2021 op enig moment en met een officieel tintje dit gebeuren gevierd kan worden.

Eerder vroegen we om hulp om de '**monumentale ornamenten**' in Valkenswaard in kaart te brengen. Henk van Mierlo heeft de stoute schoenen daartoe aangetrokken en een zeer uitgebreide voorzet gegeven, zijn verzameling is zo goed als kant-en-klaar. De intentie is om er, met enkele heemleden,

een boek van te maken. Dat zou bv. bij het volgende lustrum gepresenteerd kunnen worden.

Het volgende lustrum? Ja, over een maand kun je stellen dat dat 'over een jaar' al is.

Duurzame energie

Toekomstgericht als Weerderheem is hebben we deelgenomen aan de bijeenkomsten voor 'Gebiedsontwikkeling Dommeland'. Van wege coronastrubelingen loopt dat nog altijd.

Inmiddels begint in de gemeente de discussie over de toekomstige energievoorziening. Met de voorzieningen zelf bemoeien we ons niet maar wel met de attributen die gebruikt worden. Waar zetten ze die neer en wat is het gevolg i.v.m. met bv. gehoor- en beeld- milieu- groen- en cultuurhistorievervuiling van ons heemgebied.

Begin december is de eerste digitale infobijeenkomst en daarna in januari. Centraal staat: wat zijn de Valkenswaardse voorwaarden bij de winning van zonne- en windenergie. Er worden door reeds functionerende coöperaties inleidingen gegeven op 'lokaal opwekken van grootschalige windenergie zonne-energie'.

Vele leden zullen de lokale ontwikkelingen interessant vinden en graag op de hoogte zijn. Weerderheem vindt dat ook voor de 'heemontwikkeling'.

'Alphonse Mucha, Meester van de Art Nouveau'

Goed nieuws! Op 16 december kun je deelnemen aan een on-line lezing vanuit je luie stoel. Conservator/curator Lisette Almering neemt je digitaal mee door het verhaal van deze spraakmakende expositie. De lezing is een 'special' voor de liefhebbers van de Art Nouveau! Tijdens de lezing kan men via de chatfunctie vragen stellen. Online inschrijven is verplicht! Het aantal deelnemers is 40. Aanmelden voor 16 december info@steendrukmuseum.nl

De online lezing is van 16.00-17.00 uur. Na aanmelding en betaling krijg je een link. Kosten € 5,-.

De deelname aan deze betrekkelijk nieuwe website door heemkundekring Weerderheem is zo goed als geregeld. We hebben een heemlid bereid gevonden dat regelmatig kopij gaat aanleveren voor deze website die het tevens doorplaatst op social media. Christel van Woensel onderneemt dit en als ze hulp nodig heeft komt er een tweede persoon bij.

Valkenswaard 24

Een enigszins gelijke situatie als voor onze inbreng bij het Valkenswaards Weekblad, waar Etienne Wetzter voor het wekelijkse Valkenswaardevol zorgt en Henk van Mierlo een maandelijks artikel plaatst. Natuurlijk leveren we geheel andere input aan Valkenswaard24.

Overleden

Willem Mandigers

Willem is geboren in Eindhoven, 23 mei 1927, en op 19 november 2020 overleden in Valkenswaard.

Hij vertelde graag zowel over Eindhoven als Valkenswaard. De geschiedenis en de huidige situatie: hij wist ontzettend precies wat in beide gemeenten in het verleden gebeurd was is hoe het er in 2020 voorstond. Geen wonder dat een heemkundekring een warm 'thuis' was.

Bij Weerderheem was Willem meer dan ruim een halve eeuw lid; en een trouw en bovenmatig actief lid. Hij heeft ook in het bestuur gezeten.

Met zijn zeer ruime kennis en grote ervaring was hij voor ieder niet alleen een 'vraagbaak' maar ook een stut en toeverlaat voor de werkgroepen en het bestuur.

Willem was bovendien 'altijd aanspreekbaar'. Je kreeg immer een uitgebreid antwoord op je vraag, met alle achterliggende gegevens en nog anecdotes erbij. En dat verliep onderhoudend en gezellig.

Veel activiteiten werden door Willem ondernomen en veel is tot standgekomen. Eigenlijk teveel om op te noemen. Opvallend was zijn inzet voor de oprichting en het bestaan van het valkerijmuseum, voor het vastleggen op foto van de grafzerken van de lokale begraafplaatsen, foto's van de panden die aan de sloop werden overgeleverd, het geven van een cursussen 'oud schrift' en het opstarten van de enorme bidprentjesverzameling van Weerderheem. En zo kun je doorgaan.

Willem was actief bij de werkgroep genealogie. Hij hielp mensen bij het opzetten van hun stamboom; hij leverde ze zelfs soms een complete kant-en-klare stamboom aan.

Ook echtgenote Ria was tot voor kort eveneens zeer actief voor de heemkundekring. Ze trokken daarin vaak samen op.

Het kostte Willem moeite om het heemwerk te minderen. Naar de heemkamer komen werd gezien zijn hoge leeftijd bezwaarlijk, maar thuis was hij nog volop actief, ook fysiek.

Een fantastische man gaan we missen, een geschiedkundige vraagbaak is ons ontvallen, een geweldig heemlid is niet meer.

Willem, dank voor je geweldige en succesvolle inzet voor het heem.

We leven met Ria en de kinderen mee bij het verwerken van dit grote verlies.

Jan Verbeek

Jan Verbeek is de echtgenoot van Els Verbeek-Dielis, ons allen bekend als bestuurslid en (voormalig) penningmeester.

De laatste jaren ging het steeds slechter met zijn gezondheid en hij werd ten slotte bewoner van Taxandria.

De levenslustige Jan die altijd bezig was met zijn bedrijf in schoonmaakdiensten (nu Zuid Facilitair), betrokken was bij het sociaal-maatschappelijk gebeuren in Valkenswaard en de jacht als hobby had veranderde in een op hulp aangewezen persoon, na een mooi leven met Els.

Jan Verbeek werd in Waalre geboren (12 mei 1939) en overleed op 14 november 2020 op Taxandria in Valkenswaard.

Weerderheem wenst Els en de kinderen sterkte bij het verlies van hun echtgenoot en vader.

Bibliotheek

Corona laat maar weinig toe.

Maar onze vitrinevrouwen Mientje Kwinten-Evers en Tilly Wijnen-Firet konden toch weer een minitentoonstelling inrichten in de Valkenswaardse bibliotheek. En dat kunnen ze zo verdraaid goed!

De vorige uitstalling heeft er bijna een jaar gestaan; maar ja, er kwam toch bijna niemand in coronatijd.

Het is lastig om een bij-de-tijd passend item te verzinnen. De dames hebben weer iets moois.

Het thema 'koken en bakken' past zeker wel in de aanloop naar Kerstmis. Vanaf nu te bezichtigen als je in de buurt bent.

De winter in

Winterzonnewende, Midwinter, Joël (Yule) of Wintersolstitium zijn allemaal benamingen voor het begin van de winter. Zelfs corona brengt daar geen verandering in. Deze omslag laat men ook plaatsvinden rondom personen.

Bv.

*Sol Invictus (onoverwonnen zon), de Syrische zonnegod Alagabal. De Romeinse keizer Marcus Aurelius Antoninus (Heliogabalus) riep in 218 Sol Invictus uit als enige toegestane God in het Romeinse rijk.

*Mithras (zonnegod van Iran en later Rome) werd vereerd op zijn geboortedag 25 december.

*Jezus Christus zien de christenen als 'het eeuwige licht'. Zijn geboorte wordt zowel op 6 januari als 25 december gevierd.

*Lucia (terugkeer van het licht) was een vrouw (Syracuse, Sicilië) die in 304 werd terechtgesteld vanwege haar christelijke geloof. Later werd zij verbonden met de terugkeer van het licht na het wintersolstitium.

Terug naar de realiteit.

Sint Nicolaas

Het is zojuist feestelijk gevierd of misschien ook niet.

Is het naar wens geweest? Het Sinterklaasfeest zelf? Maar vooral de pakjes die het huis zijn binnengedragen door de Zwarte Pieten-garde?

Nu zijn het niet meer de zelfgebreide das en wanten en een suikerbeestje, maar airfryers en een 'Philips plasma 42PF9631 met Pixel plus2 HD en Ambilight' en een 225gr. dark letter/choco 01060' van Martinez Chocolate uit Amstelveen.

Het is, zeker dit coronajaar, een adult-business geworden met ondergeschikte aandacht voor de kinderen. En . . . dat zal nog lang doorgaan, met de misplaatste pietenacties. De neppraat over Sint Nicolaas zelf neemt overigens ook hand over hand toe.

Neem zijn imaginaire leeftijd.

In publicaties zie je hem 500 tot 700 jaar oud worden, uit Italië komen en een hoop sterke story's meemaken. D'n echte Nicolaas wordt echter in Patara (Lycië-Turkije) op 15 maart 280 geboren en is in 2020 dus 1740 lentes geworden. Hij was van rijke ouders en christelijk (grieks-orthodox). Hij wordt bisschop, evenals zijn oom Nicolaas, en wel bisschop van Myra in de eerste helft van de vierde eeuw. Mogelijk was hij op het concilie van Nicea in 325, het eerste oecumenische concilie (wereldwijde kerkelijke bijeenkomst) bijeengeroepen door Flavius Valerius Aurelius Constantinus die we kennen onder de naam keizer Constantijn (1) de Grote.

De belevenissen in sint zijn leven (ver)worden tot legendarisch. Gabriël Smit vat zijn betekenis in 1946 als volgt samen:

*Sint Nicolaas, ons aller vrind,
loopt steeds iets mooiers te bedenken.
Om, als hij het dan eindelijk vindt,
aan brave kinderen te schenken.
Wie even heilig hier wil leven
moet anderen alles willen geven.*

Kerstmis 25-26 december

Het volgende grote christelijk gebruik is de viering van Kerstmis. De kerken bereiden dat voor in vier adventsweekends met a.s. zondag het 3^e en op 20 december het 4^e weekend. Dit verwijst naar de joodse opvatting dat er vierduizend jaar verliep van de schepping tot het zogn. jaar 0.

Dit christelijk gebeuren loopt het gevaar om hetzelfde lot te ondergaan als Sinterklaas. Het woord advent hoor je nog nauwelijks, en de naam

Kerstmis wordt in de commerciële wereld al veelvuldig vervangen door iets anders, bv. winterfeest. Sinds 1964 nemen we er in Nederland twee dagen voor vrij. Je mag voorspellen hoelang dit zo blijft, en: of de traditie van het kerstfeest blijft en of we dan nog iets weten over de oorspronkelijke bedoeling van dit feest.

De viering verschuift nadrukkelijker en met een ander karakter naar voren in de tijd. Het Kind Jezus is en blijft wel, maar of het kerststalvee en de Driekoningen overleven . . .

21 december 11.02 uur

We zijn het begin van de astronomische start van de winter dan al voorbijgegaan. Die begint nl. op de kortste dag van het jaar (dat kan op 21-22-23 december zijn). In 2020 op 21 december om 11.02u. Op die dag staat de zon loodrecht boven de Steenbokskeerkring (= breedtecirkel rond de aarde op plusminus $23 \frac{1}{2}^\circ$ ten zuiden van de evenaar).

De winter begint . . . maar de dagen worden lekker al langer.

En of de winter hetzelfde sneeuw- en koudebeeld geeft . . . we treffen weer eens een van de vele klimaatveranderingen. Laten we het daar maar niet over hebben.

Saturnalia

Wat we doen is allemaal niet zo nieuw. De Romeinen hadden van 17 t/m 23 de feestdagen ter ere van Saturnus (Etruskische landbouwgod) en de zonnewende. Dan vierden de Romeinen enerzijds een omkering van alle waarden en normen, anderzijds een periode om elkaar geschenken te geven. Slaven werden op hun wenken door hun meesters bediend, scholen en openbare gebouwen werden gesloten, oorlogen werden onderbroken en alles was anders dan anders. Men ging in deze gecreëerde chaos bij burens en vrienden op bezoek en bracht kleine geschenken mee, met name waskaarsen, aardewerken beeldjes en 'strenae', kleine attenties, bijvoorbeeld takjes waaraan gedroogde vruchten werden gehangen. Meestal hulsttakjes, waarmee ook de huizen werden versierd.

Herkenbare dingen voor ons.

Aansluitend vierden ze de Larentalia (23-29 december), erop gericht om de levenskracht van het graan op te wekken en over het dode punt van het jaar heen te helpen.

Archieven Bisdom Den Bosch online te raadplegen

Tussen vrees en hoop: de bisschop van 's-Hertogenbosch tussen 1559 en 1650.

De bisschoppen mgr. Gerard de Korte en voorganger mgr. Antonius Hurkmans hebben vanaf 2010 uiterst belangwekkende archieven in bewaring gegeven aan het Brabants Historisch Informatie Centrum (BHIC) in Den Bosch. De kern ervan wordt gevormd door het archief van de eerste zeven bisschoppen van 's-Hertogenbosch. Die inventaris is nu raadpleegbaar via www.bhic.nl en de stukken kunnen voor een belangrijk deel tevens in digitale vorm ingezien worden.

Het archief van die oude Bosche bisschoppen is door veel onrustige omzwervingen gehavend overgebleven. Toch is het politiek en kerkelijk van grote betekenis. Het laat zien hoe de bisschop moest laveren en marchanderen om zijn macht te vestigen en te handhaven. Het was een ware veroveringstocht, hem van bovenaf door paus en koning opgelegd met enorme hindernissen. Zijn contacten liepen in zuidelijke richting: het hof in Brussel, de aartsbisschop van Mechelen, de Universiteit van Leuven.

De geplande bisdommen in het noorden konden niet tot ontwikkeling komen wegens de Opstand. Binnen zijn bisdom had de bisschop zijn onderhandelingen met onwillige kapittels en kloosters, die hun autonomie hardnekkig verdedigden, en een parochiegeestelijkheid en parochianen die niet zaten te wachten op strakkere regels. Voor de opbouw van een gezonde parochie- en kloostergeestelijkheid verleende de bisschop wijdingen en benoemde hij deze wijdingen in de parochies.

Men krijgt inzicht in de ontwikkelingen in het bisdom middels visitatieverslagen, vonnissen die de bisschop persoonlijk velde in geval van zware zonden, en wijdingsverzoeken en benoemingen. Het afzonderlijke oude parochiedossiers-archief bevat stukken voor iedere afzonderlijke parochie en de daar gevestigde religieuze instellingen. Hoe kom je er?

Deze archieven zijn nu ontsloten en digitaal te raadplegen via www.bhic.nl.

Toegang 2147 bevat de inventaris van het archief van de bisschop, toegang 2074 de inventaris van de oude parochiedossiers.

Het merendeel van de stukken is in het Latijn gesteld.

De gegevens over benoemingen, wijdingen en vonnissen zijn via een afzonderlijke database doorzoekbaar gemaakt op persoons- en plaatsnaam met samenvatting van de teksten. Onderzoeksmogelijkheden zijn er op uiteenlopende terreinen, van lokaal tot nationaal: politiek, kerkhistorisch, genealogisch, sociaal en (huwelijks) moralistisch om er enkele te noemen. De jongere archieven van de bisschop, vooral vanaf de negentiende eeuw, worden door het bisdom zelf bewaard.

Een voorbeeldverhaal

(BHIC, 2147 Archief van de bisschop van 's-Hertogenbosch, 1559-circa 1650, inv.nr. 158 scan 23, rechter pagina.)

Afbeelding is te groot voor de Heeminfo, dus zelf opzoeken.

Straf voor een zware zonde

Een gehuwde inwoner uit Boxtel had gemeenschap gehad met zijn ongehuwde dienstmeid. De bisschop bepaalt dat hij haar meteen uit zijn huis moet verwijderen en niet meer met haar mag omgaan. Hij moet zijn vrouw vergiffenis vragen en op komende Allerheiligen, gekleed in witte linnen kleding, in de parochiekerk van Boxtel met een brandende waskaars van een half pond in de processie naar het Heilig Sacrament gaan en deze kaars vervolgens voor het Heilig Sacrament offeren. De drie eerstkomende vrijdagen moet hij op water en brood vasten en op die dagen de mis horen. Hij moet bij de deken van Boxtel biechten en van hem de absolutie afsmeaken. Van deze penitentie moet hij binnen twee weken een getuigenis van de deken van Boxtel aan de bisschop tonen. 23 oktober 1600.

Wijziging Heeminfo

Je ziet dat de 'kop' van de Heeminfo is gewijzigd. Er is een bestuurswijziging en daarom is dit noodzakelijk. Mart Wijnen is voorzitter en Henk Wesels, die het bestuur tot vandaag aan toe nog begeleid heeft, is voorzitter-af en gaat ook uit het bestuur. Dat is een fikse wijziging. Helaas in coronatijd. In de eerstkomende ALV wordt de overdracht van de voorzittershamer nogmaals gedaan (als herhaling van de december bestuursvergadering) en staan we stil bij beide personen. In de kop staan persoonsgegevens van bestuursleden; dat is in overleg zo afgesproken.

BS De Pionier

Na het afbreken van de Amundsen-sporthal staat de school op de nominatie om vervangen te worden.

Veel eerder pleitte Weerderheem bij de gemeente voor behoud van het gebouw c.q. het opnemen van waardevolle elementen van het gebouw in de nieuwbouw. Dat duurde maar . . .

Het bestuur heeft hierover een herinnering gestuurd aan de politieke partijen over eventuele bouwactiviteiten m.b.t. BS De Pionier aan de Kromstraat.

Wat we nu vervolgens weten is:

De gemeente maakt pas op de plaats. Men wil eerst een heldere visie hebben voor de bestuursopdracht tot bouwen en een visie over de onderwijshuisvesting in Valkenswaard.

Met uitgangspunten en randvoorwaarden voor de gebouwen voor alle scholen.

Het gaat langer duren en wij blijven het volgen.

Antonius -kerken- Maria

De Antoniuskerk staat er gans leeg bij. Ook buiten is alles 'gerooid' m.u.v. de 'eerste steen' van de Jozefkerk, die links-voor in de border op het pleintje ligt. (zou naar de Nicolaaskerk moeten). De architect zet de laatste puntjes op de i. Weerderheem heeft ook de laatste opmerkingen gekwijt over de gebrandschilderde ramen en de ingebouwde beeldhouwwerken in de zijbeuken. De verbouwing kan beginnen.

Inmiddels is ook de Mariakerk aan de Warande aan de beurt om een gelijksoortige behandeling te ondergaan. Ook hierbij gaan we alert de aanpassingen en verbouw-activiteiten bekijken.

Jurisdictie auteursrecht afbeeldingen

Door uitspraak van het Gerechtshof in Den Haag is er helderheid ontstaan over auteursrecht van afbeeldingen. En voor zover het ons aangaat . . . Foto's die meer dan 70 jaar geleden anoniem zijn gepubliceerd, zijn niet meer auteursrechtelijk beschermd. En voor online publicatie van oude archieffoto's die nog wel beschermd zijn, is ruim

€ 4.- per foto redelijk, en niet € 75.- per foto zoals de kantonrechter eerder besliste. Dat zijn de kernpunten van de uitspraak van het Haagse Gerechtshof van 19 mei 2020 in een zaak van een uitgever tegen Erfgoed Leiden en Omstreken.

Deze uitspraak geeft archieven meer duidelijkheid. De uitspraak is van belang voor de archieven in Nederland.

Op anoniem gepubliceerde foto's en op prentbriefkaarten van vóór 1950 rust inmiddels geen auteursrecht meer. Deze foto's kunnen archieven dus zonder problemen online zetten.

Voor foto's van later datum of voor niet-anonieme foto's geldt voor archieven voor het online plaatsen een vergoeding van enkele euro's, niet van tientallen euro's.

Grafzerken

BillionGraves is een gratis website met een gedurfd doel: minstens een miljard grafstenen digitaal op te slaan. Tot op heden hebben vrijwilligers meer dan 40 miljoen GPS-tagged grafsteenafbeeldingen geüpload van meer dan een half miljoen begraafplaatsen in 130 landen.

De site herbergt ook een extra 140 miljoen begrafenis-gerelateerde records. In 2021 zal de site een grote uitbreiding lanceren en beginnen met het publiceren van grafgerelateerde records die nog nooit eerder online zijn verschenen.

Velen wensen hun grafgegevens te digitaliseren, met kopieën van overlijdensakten, overlijdensberichten en dergelijke.

Meer info: BillionGraves.com | NGV Nieuws
Bekijk hem eens.

Genealogie

De Twee Kwartieren, genealogisch tijdschrift van de afdeling Kempen- en Peelland meldt cursussen voor belangstellenden.

Men is voornemens om, corona dienende, volgend kalenderjaar weer een aantal cursussen te organiseren. Mogelijk aantal deelnemers per keer is 10, doorgang bij 7 deelnemers en maximaal 15.

Het cursusbedrag gaat uit van het kostendekkend zijn; niet-leden betalen €5 per dagdeel extra.

Betalingen via NL73 INGB 0589 6198 02 ten name van Penningmeester NGV; vermeld altijd minimaal KPL en eventuele cursuscode. Na aanmelding krijgen de deelnemers een cursuscode en nadere gegevens.

In het voorjaar is er een cursus **GensDataPro**. Op vier opeenvolgende donderdagen van 13.30 - 16.00 uur plaats in 't Trefpunt, zaal 4, op 4, 11, 18 en 25

maart 2021. Ledenprijs: € 37.-; niet-leden € 57.-. Aanmelden via het secretariaat: secretaris-kpl@ngv.nl, Wamberg 48, 5653 KV Eindhoven.

Bij voldoende belangstelling ook **cursussen Aldfaer I, Paleografie I of II en Genealogie I** (voor beginners). Bovendien kun je na deze laatste een vervolgcursus **Genealogie II** (voor gevorderden: Familiegesciedenis) doen. Belangstelling? Maak dat dan nu duidelijk bij bovengenoemd secretariaat.

(Aldfaer (Fries voor oudvader) is een uitgebreid Nederlands-talig computerprogramma voor het vastleggen van stamboomgegevens. De programmacode is ondergebracht in de 'Stichting Aldfaer' om de toekomst van het programma te waarborgen.)

Dat de computer de genealogie ingrijpend veranderd heeft hoeft wel geen betoog. Natuurlijk is het nog steeds goed mogelijk je stamboomgegevens te zoeken in de archieven, te noteren in een schrift, je documentatie op te slaan in ordners en je resultaten te publiceren in een boek. Dat kan nog steeds leiden tot goede resultaten die neergelegd worden in fraai vormgegeven drukwerk. Maar in de vroeger vaak druk bevolkte archieven is er tegenwoordig ruimte genoeg. De trend is nu toch duidelijk dat we onze gegevens in grote mate vinden op internet zeker tot in de Franse tijd, we slaan ze op in een computerprogramma en en vaak publiceren we ze op internet.

Hiervoor zijn tal van computer programma's beschikbaar. Een programma als **Gensdatapro** biedt zelfs de mogelijkheid makkelijk gegevens van internet te importeren, met name van **wiewaswie**, ze te verwerken en als webpagina's te exporteren ter publicatie op een website. Zo is er een hele reeks computer programma's met globaal dezelfde functionaliteit. Een ander heel bekend Nederlands programma is **Aldfaer**.

Inmiddels zijn er al enkele jaren web based programma's die nog extra functionaliteit bieden. Bekende voorbeelden zijn **TNG** (The Next Generation of Genealogy Sitebuilding), **HuMo-gen**, **PhpGedView** en **Webtrees**.

Kenmerkend voor deze programma's is dat ze geheel web-based zijn. Het zijn geen stand-alone programma's, het zijn servers. Je kunt de server op je laptop of pc installeren en het gebruiken als een stand-alone programma. Dat kan wel, maar het idee is dat dergelijke programmatuur draait op een op internet bereikbare server. Dat biedt juist hele interessante mogelijkheden.

De vier genoemde programma's hebben gemeenschappelijk dat ze web based zijn en dat ze gebaseerd zijn op de gedcom-standaard zoals eigenlijk alle genealogie programma's.

Genealogisch toetje

Enkele interessante websites met digitale navorsmogelijkheden.

- Regionaal Historisch Centrum Eindhoven
<https://www.rhc-eindhoven.nl>
- Brabants Historisch Informatie Centrum
<https://www.bhic.nl/>
- Regionaal Archief Tilburg
<https://www.regionaalarchieftilburg.nl/>
- West-Brabants Archief
<https://westbrabantsarchief.nl/>
- Stadsarchief Breda
<https://stadsarchief.breda.nl/>
- Erfgoed 's-Hertogenbosch
<https://www.erfgoedshertogenbosch.nl>
- Erfgoedhuis Weert
<https://www.erfgoedhuisweert.nl>
- Regionaal Historisch Centrum Limburg
<https://www.rhcl.nl/>

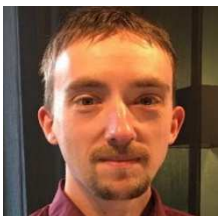
Vraagje

Pater Raymundus van Kessel (1918-1997) van abdij Mariënkroon in Heusden-Nieuwkuyk had in de jaren 1970-1990 een adres/winkeltje in Valkenswaard waar hij zijn keramiek kunstwerk verkocht. Kun u ons helpen dat te achterhalen? Reageer naar secretariaat.

Oog voor iedereen

Zo heet de website van de gemeente, die als 'sociale kaart' beschouwd kan worden. Men kan er zorg- en hulpinstellingen en welzijnszaken vinden. En natuurlijk ook heemkundekring Weerderheem

Bart van Eekelen nieuw bestuurslid Brabants Heem

In de bestuursvergadering heeft het bestuur ingestemd met de aanstelling van Bart van Eekelen (Roosendaal 1989, foto) als nieuw bestuurslid. Zijn benoeming wordt voorgesteld aan de Raad van Aangeslotenen om die definitief te maken.

Hoe ziet het bestuur van Brabants Heem er uit?
*Voorzitter, contact Erfgoed Brabant, provincie, gemeenten: Henk Hellegers
*Vicevoorzitter, onderscheidingen, trekker regio

9: Harrie Boot

- *Secretaris, educatie, trekker regio 4: Kees van Kempen
- *Penningmeester: Pieter Jacobs
- *Verhaallijnen, digitalisering, boekenfonds, archieven, In Brabant, regio 5 en 10: Theo Cuijpers
- *Heemdagen, Knippenbergprijs, Brabantse Heemdagen, trekker regio 2 en 3: Ad Jacobs
- *Communicatie, website, De Koerier: Tjeu van Ras
- *Immaterieel erfgoed, erfgoedtoerisme, erfgoedrecreatie: Ineke Strouken
- *Juridische zaken, trekker regio 7: Otte Strouken Busink

Voorzittershamer van Henk Wessels naar Mart Wijnen

Je zult het in de herhaling pas zien: scheidend voorzitter Henk Wessels die de voorzittershamer overdraagt aan juistbenoemde voorzitter Mart Wijnen. Het is daadwerkelijk gebeurd op de bestuursvergadering van 1 december 2020. Op de eerstvolgende ALV, wanneer dan ook, herhalen we dit stukje Weerderheemgeschiedenis. Vooral ook omdat we zo'n prachtig mooi bewerkte hamer hebben, die (gelukkig) maar zo nu en dan tevoorschijn wordt gehaald.

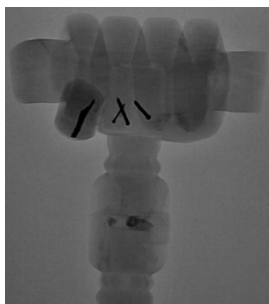

Hoe komen wij aan die hamer en hoe oud is ie? Eerder, bij het aantreden van Henk Wessels, werd dat uitgezocht.

Bij het veertigjarig jubileum van Weerderheem in 1992 verscheen het eerste van tien jaarboeken. Daar vinden we deze tekst:
'Op de bijeenkomst van 27 april 1953 schonk J. Baeten een zelfvervaardigde voorzittershamer. Deze met symbolen verluchte hamer stelt een vuist voor met daarin een stenen bijl uit de praehistorie. Het geheel is vervaardigd uit het hout van een beukenhaag aan de Maastrichterstraat. Deze haag is thans verdwenen. Ze moest verdwijnen voor de bouw van de eerste Boerenleenbank in Valkenswaard. In het vierkante blok van deze hamer, onder het wapen van Zonhoven, zit een crematierest van een grafheuvel uit Knegsel. Later is daar nog met een briefje een crematierest van het neolitische urnenveld van Geenhoven aan toegevoegd.'

Dus we weten waar die hamer vandaan komt. We wilden die verborgen crematieresten zien. Openmaken? Nee, zonde van die mooie hamer. Een goede kennis van Loet Visschers, die vaak met röntgenapparatuur te maken heeft, bood uitkomst. Hij heeft de hamer (zonder ziektekostenverzekering) onderzocht en we kregen inderdaad iets van de inwendige geheimen te zien.

In de 'vuist' is blijkbaar met spijkers ook wat reparatiewerk verricht. Bijgaande foto's geven een beeld van het uiterlijk en het innerlijke van onze fraaie voorzittershamer. Met dank aan Loet Visschers.

EMA (centrumplan)

Heemleden weten dat in de gemeente Valkenswaard in het centrum 'van alles' gebeurt. Aan de wegen, aan de gebouwen en wat al niet.

Ook het Florapark hoort daarbij. De 'wand van de EMA' wordt daar o.a. aangepakt. Daar huist wel een brok lokale geschiedenis! Vandaar dat de A2-erfgoedcommissie (en wij) heeft vast- en voorgesteld dat de architect rekening moet houden en een zekere mate van herinnering moet terugbrengen in de nieuwbouw (bv. elementen van het oude gebouw).

Henk van Mierlo heeft het op zich genomen om de Garage-Jonkers op papier te zetten. Dat wordt (= al klaar) het eerste Periodiekske van 2021, ergens februari-maart, zo tegen de tijd dat het coronavaccin in ons land beschikbaar is.

Heeminfo-extra 8 van november

Voor de papieren leden hebben we bij deze december-Heeminfo die extra uitgave toegevoegd.

De Koerier

Voor de digileden is nummer 87 aangehecht.

Nieuwsbrief Brabants Heem

De decemberuitgave is ook als attachement toegevoegd.

Nieuwsbrief Brabant Remembers

Om wat meer te lezen te hebben, als tijdvulling en aardigheid, eenmaal deze nieuwsbrief opgenomen.

Dommelse hommelm van Jacques van Gerven

'n Dommelse hommelm in Lommel,
die zat op n'n Ommelse schommel.
De hommelm zee: 'drommels,
wa zen dit goei schommels,
dit is sakkerdjuu ginne rommelm.'

(uit: Brabants)

Feestdagen

Het bestuur wenst de leden van Weerderheem smakelijke feestdagen, een bezadigd jaareinde en een ingehouden frivool begin van 2021. En bij dat alles voortdurend de vurige wens van ieder om aan de slag te gaan voor het heem.

Geertrui Charpentier 1960

Zalig Kerstmis
Gelukkig Nieuwjaar